

TÉMA 10 a 11:

Schodek veřejných rozpočtů v ČR a EU – fiskální pravidla

Cílem tématu je představit koncept fiskálních pravidel, analyzovat jejich výhody a nevýhody a demonstrovat jejich podobu na příkladu českého zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Osnova

- **Vymezení pojmu fiskální pravidlo**
- **Příklady fiskálních pravidel**
- **Evropský fiskální rámec**
- **Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti**

Pravidla fiskální politiky

- **Pravidlo fiskální politiky:**

„... dlouhodobé omezení fiskální politiky, obvykle definované ve smyslu nějakého indikátoru souhrnného fiskálního chování. Pravidla podle uvážení pokrývají sumární fiskální indikátor, jako vládní rozpočtový deficit, výpůjčky, dluh nebo hlavní komponenty z vyjmenovaných – často vyjádřené jako numerický strop nebo cíl v proporci k hrubému domácímu produktu.“

(Kopits, Symansky, 1998, s. 2)

- **Udržitelnost veřejných financí:**

„...taková kombinace rozpočtového deficitu a dluhu, která zabezpečuje, že dluh neroste bez omezení“

(European Commission, 2003, s. 244)

Přínosy fiskálních pravidel

- rámec pro politické činitele,
- omezení vlivu politického cyklu,
- ukotvení fiskální disciplíny,
- stabilizace fiskálních veličin,
- omezení „jízdy zdarma“ v měnových uniích,
- zvýšení důvěryhodnosti v danou ekonomiku.

Nevýhody fiskálních pravidel

- nabourává tradiční funkce fiskální politiky – omezení role politiků,
- růst byrokratické náročnosti,
- mohou vyvolávat nepřímé náklady v podobě „kreativního“ účetnictví,
- snížení flexibility diskreční fiskální politiky,

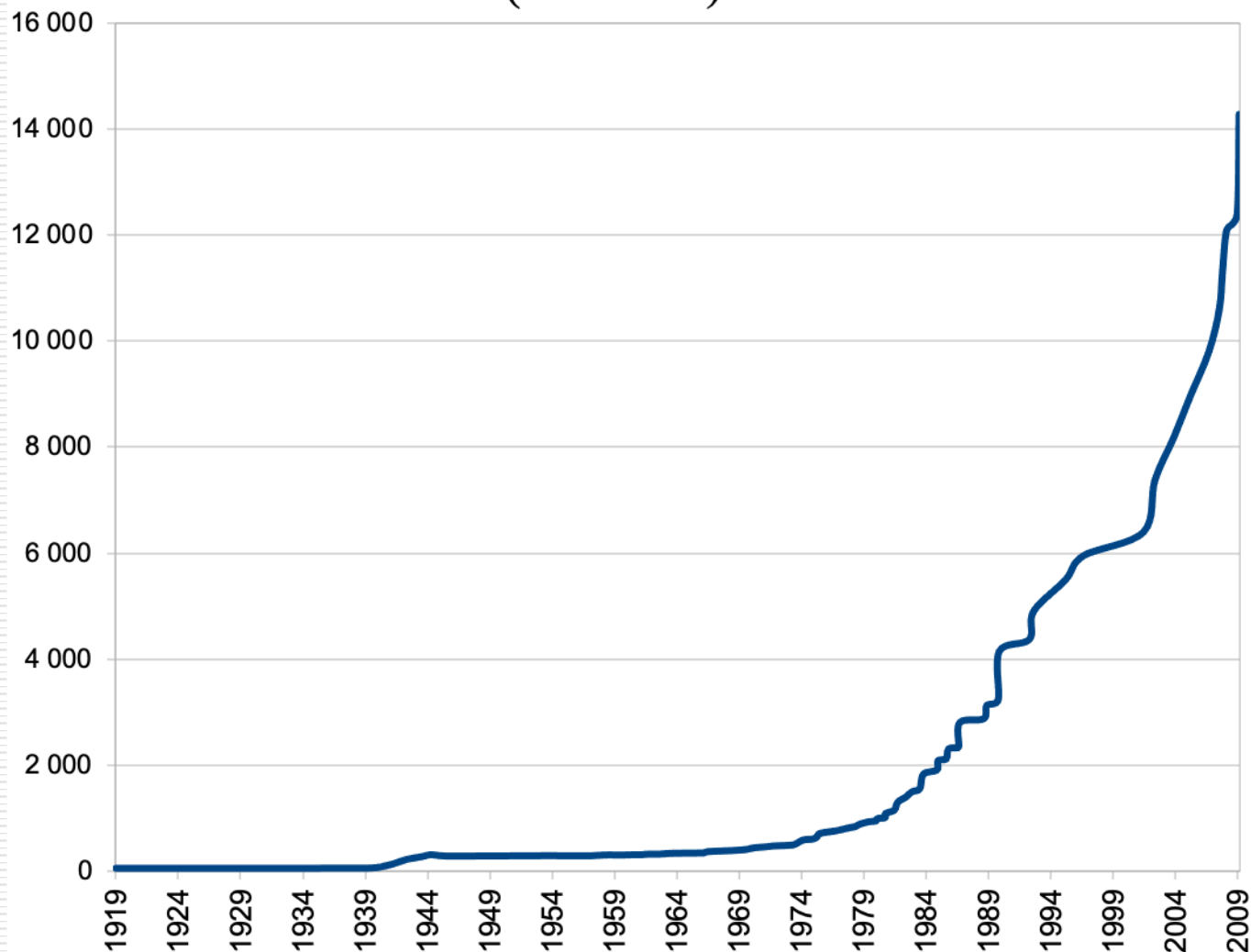
Typy fiskálních pravidel

- Dluhové pravidlo – určitá hodnota dluhu jako limit,
- Saldové pravidlo – cíl nebo limit pro saldo (celkové, případně strukturální),
- Výdajové pravidlo – limit pro růst výdajů,
- Příjmové pravidlo – cíl pro velikost příjmů, závazek na stabilizaci.

Fiskální pravidlo - USA

- Nominální dluhový strop
- Limit u tzv. „Statutory debt“
- Liberty Bond Act – 1917
- Nástroj Kongresu na ovlivnění fiskální politiky
- Většinou dohoda o navýšení stropu

Vývoj dluhového stropu USA 1919 – 2010 (mld USD)

Zdroj: Debt Ceiling History, vlastní zpracování

Co se stane, je-li dosažen strop?

- **US Treasury už dále nemůže vydávat poukázky**
  - ◆ Půjčky od penzijních fondů
  - ◆ Výběr rezerv z FEDu (800 mld USD)
  - ◆ FED teoreticky může odpustit pohledávky (1,6 bil)
- **Aktivuje se proces sekvestrace**
  - ◆ Škrty v nemandatních výdajích, 2013 – 85 mld
  - ◆ 1/2 vojenské výdaje, 1/2 školství, věda a výzkum...
- **Teoreticky může dojít až k bankrotu**
  - ◆ V roce 96 pozastavení výplat Social security checks

Fiskální pravidlo - Slovensko

- **Strop dluhu v % HDP**
- **„Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti“**
  - ◆ Schválen 8.12.2011
- **Dluh v metodice ESA 2010,**
- **Aktivace opatření po dosažení 50% HDP,**

Opatření při překročení dluhu

- 50 – 53% MF písemně zdůvodní výši dluhu a navrhne opatření k jeho snížení,
- 53 – 55% vláda předkládá návrh opatření, zmrazí se platy členů vlády,
- 55 – 57% zmrazení vládní a prem. rezervy, vázání výdajů SR (3%) , výdaje rozpočtů nesmí být vyšší než minulý rok,
- 57 – 60% veřejné rozpočty bez deficitů,
- 60% + Vláda požádá o vyslovení důvěry.

Evropský rámec - Smlouva o založení Evropského společenství

Třetí část Smlouvy: „Politiky společenství“, hlava sedmá: „Hospodářská a měnová politika“:

- národní centrální banky mají **zakázáno přímé emisní financování deficitu či dluhu**, stejně jako Evropská centrální banka (ECB), *(článek 101)*,
- **Evropská unie jako celek, ani žádný z jejích členských států, nezodpovídá a ani nepřebírá závazky veřejného sektoru jiného členského státu** (tzv. no-bail-out klausule), *(článek 103)*,
- **Článek 104** vyžaduje po členských státech **vyvarovat se nadměrných deficitů veřejných financí**
  - ◆ ukládá Komisi sledovat výši poměru rozpočtového deficitu a dluhu veřejných financí k HDP, zejména zda členský stát překročí referenční hodnotu u daného indikátoru „fiskální kázně“.
  - ◆ je možné se odchýlit směrem vzhůru od referenční hodnoty pouze tehdy, když:
    - **u poměru rozpočtového deficitu k HDP** došlo k „**podstatnému a nepřetržitému poklesu**“ a nebo je „**překročení referenční hodnoty pouze výjimečné a dočasné**“; v obou dvou případech se svou úrovní musí blížit referenční hodnotě;
    - **u veřejného dluhu** se jeho poměr k HDP „**dostatečně snižuje a blíží uspokojivým tempem k referenční hodnotě**“.

Protokol č. 20, o postupu při nadměrném schodku

- **připojený ke Smlouvě o založení Evropského společenství,**
- **kvantifikuje stropy:**
  - ◆ **3 %** plánovaného nebo skutečného deficitu veřejného sektoru k HDP v tržních cenách a
  - ◆ **60 %** jmenovité hodnoty konsolidovaného veřejného dluhu na konci období k HDP v tržních cenách;
- **Pozn.: používá se metodika ESA 2010:**
  - ◆ veřejným sektorem se rozumí **sektor vládních institucí,**
  - ◆ deficitem **čisté výpůjčky** včetně úroků ze swapových operací,
  - ◆ veřejným dluhem **závazky sektoru vládních institucí** vyplývající z emise oběživa (v ČR ne), přijatých vkladů, vydaných úvěrových cenných papírů jiných než účasti a přijatých půjček;

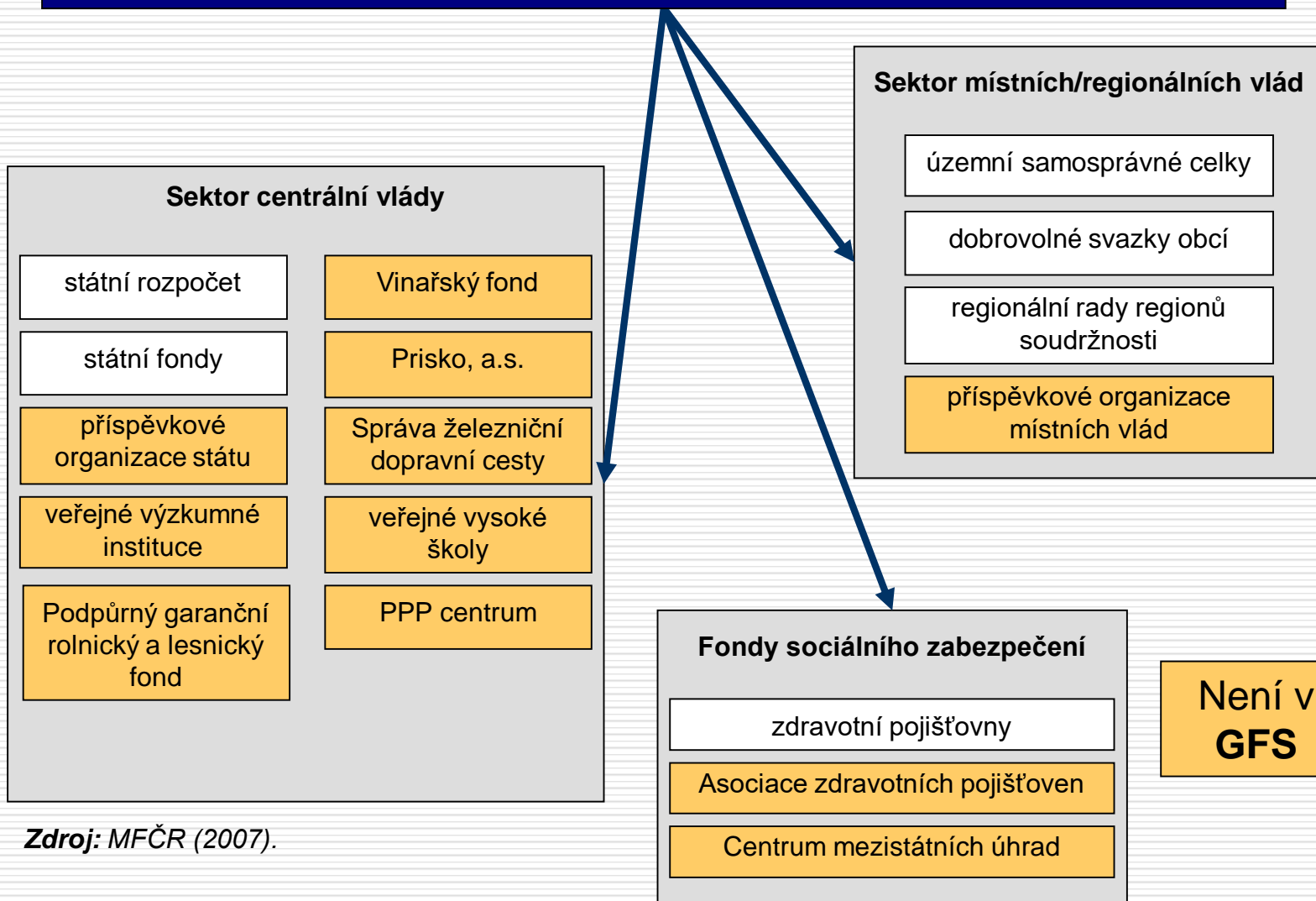
Metodiky vykazování vládního deficitu a dluhu

	GFS Metodologie vládní finanční statistiky	ESA Metodologie národních účtů
Tvůrce met.	Mezinárodní měnový fond	Eurostat
Zodpovědnost	Ministerstvo financí	Český statistický úřad
Použití	rozpočtové dokumenty	národní účty dokumenty a materiály předkládané orgánům Evropské unie
Vykazování dat	více na bázi peněžních toků	na aktuálním principu
Vymezení sektoru vlády	<i>Viz schéma sektor všeobecné vlády</i>	

Zdroj: MFČR (2007), upraveno.

Sektor všeobecné vlády (ESA) v ČR

Sektor vládních institucí

Zdroj: MFČR (2007).

Reforma evropských fiskálních pravidel

- „Six pack“ and „Two pack“ – 2011 až 2013.
- Zpřísnění monitorování jednotlivých členských států.
- Větší váha na MTO + výdajové pravidlo.
- Fiskální kompakt.

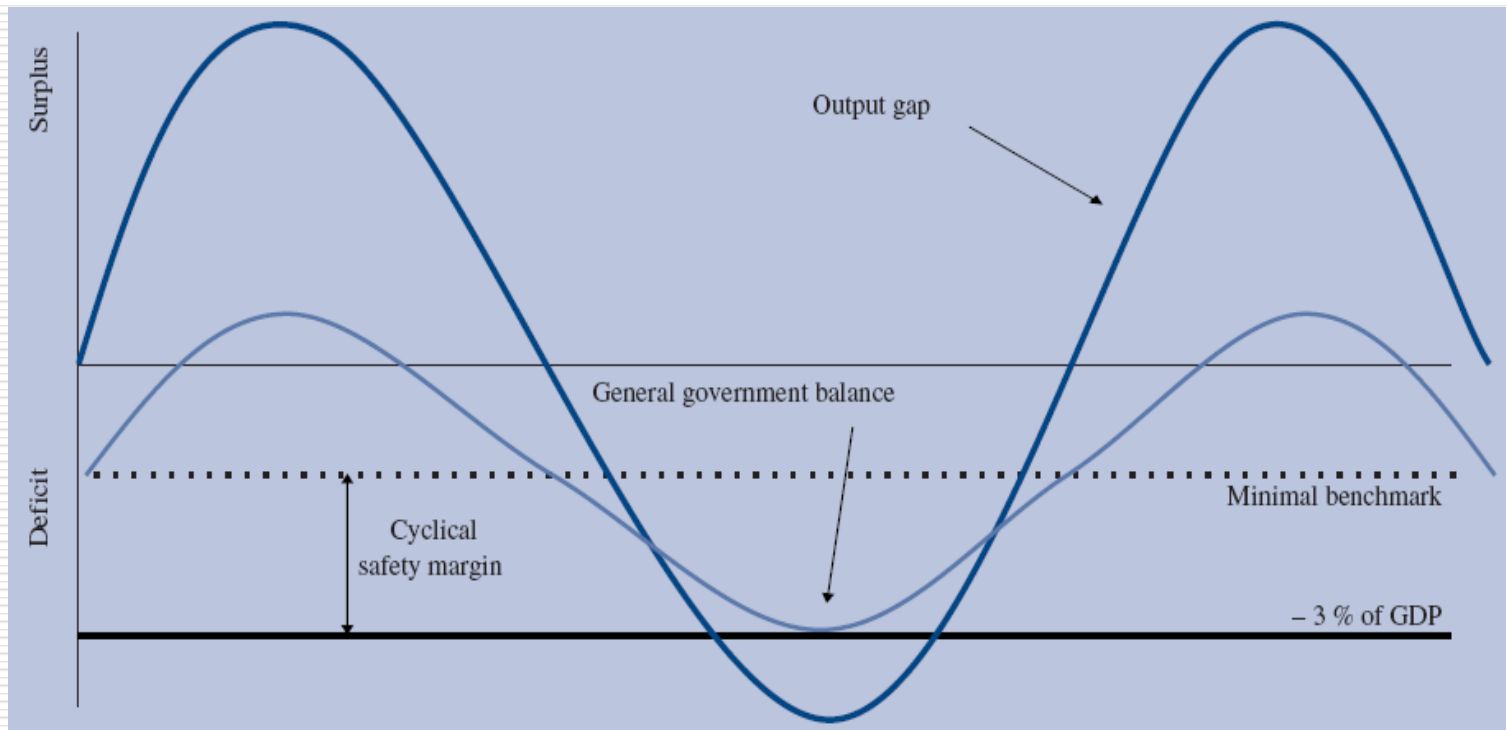
Preventivní složka

- Stanovení střednědobého rozpočtového cíle – MTO - maximálně -1 % HDP.
- Růst upravených reálných výdajů sektoru vládních institucí má být v souladu s průměrným růstem potenciálního produktu.
- Reálné upravené výdaje = výdaje sektoru vládních institucí očištěné o hrubou tvorbu fixního kapitálu, volatilitu investic, úrokové výdaje, transfery z EU v rámci běžné mezinárodní spolupráce a investiční dotace, dávky v nezaměstnanosti a diskreční příjmová opatření.
- Dohled – předkládání Konvergenčního programu, který obsahuje:
  - ◆ střednědobý rozpočtový cíl,
  - ◆ postup, jak ho dosáhnout,
  - ◆ analýzu scénářů (dopady změn v hlavních příslušných ekonomických předpokladech na fiskální situaci),
  - ◆ základem pro výpočty jsou nejpravděpodobnější makrofiskální scénáře (nebo scénáře, které jsou ještě obezřetnější).

Střednědobý cíl

- **stanoven diferencovaně pro jednotlivé země**
  - ◆ v intervalu mezi -1 % HDP a vyrovnaným nebo přebytkovým stavem strukturální bilance sektoru vládních institucí, po odečtení jednorázových a dočasných opatření;
  - ◆ umožňuje stanovit bezpečné rozpětí s ohledem na krátkodobý 3% limit (vychází z minulosti),
  - ◆ zabezpečuje rychlejší postup směrem k udržitelným veřejným financím,
  - ◆ dovoluje vytvořit prostor pro diskreci a
  - ◆ alespoň částečně deficitně financovat veřejné investice;

Ilustrace cyklických výkyvů rozpočtové bilance a determinace „bezpečného rozpětí“

Zdroj: Evropská komise (2006), s. 120.

MTO v EU

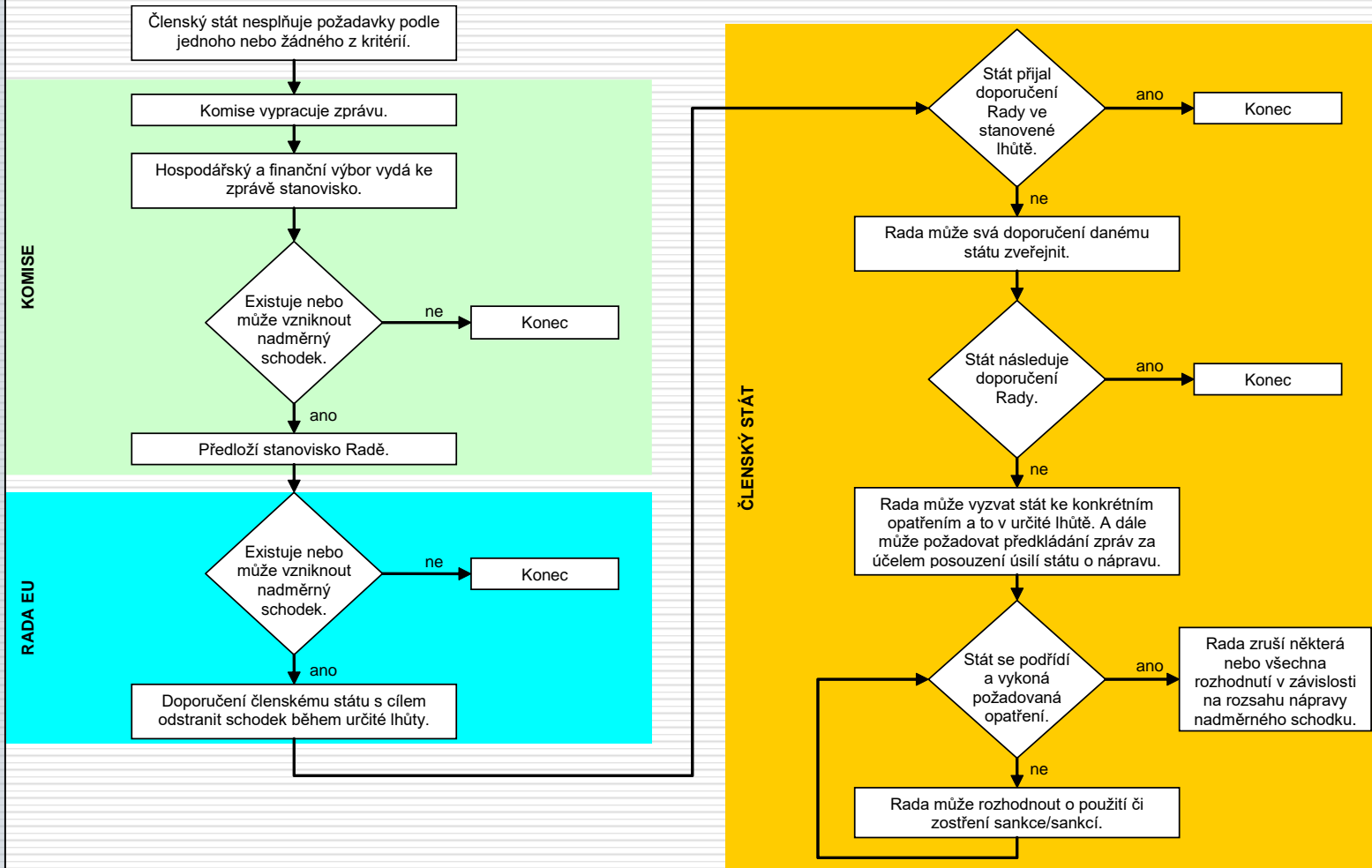
Member State	MTO (structural budget position = sbp)	Recommended annual structural effort (percentage points–pp) (to adjust towards or remain at the MTO)		Projections on the structural budget balance (COM autumn 2018 forecast)			
		In 2018 (2017/2018 CSRs)	In 2019 (2018 CSRs)	In 2018		In 2019	
				pp	sbp	pp	sbp
BE	0.0 sbp	0.6 pp	0.6 pp	0.1 pp	-1.3 sbp	0.0 pp	-1.3 sbp
DE	-0.5 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	0.6 pp	1.4 sbp	-0.4 pp	1.0 sbp
EE	-0.5 sbp	-0.2 pp	0.6 pp	0.8 pp	-0.8 sbp	0.1 pp	-0.7 sbp
IE	-0.5 sbp	0.6 pp	0.1 pp	0.0 pp	-0.2 sbp	-0.3 pp	-0.5 sbp
FR	-0.4 sbp	0.6 pp	0.6 pp	-0.1 pp	-2.5 sbp	0.2 pp	-2.3 sbp
IT	0.0 sbp	0.6 pp	0.6 pp	0.0 pp	-1.8 sbp	-1.2 pp	-3.0 sbp
CY	0.0 sbp	-0.4 pp	In line with its MTO	0.2 pp	1.7 sbp	-0.5 pp	1.2 sbp
LV	-1.0 sbp	-0.3 pp	0.4 pp	-0.6 pp	-1.8 sbp	0.1 pp	-1.7 sbp
LT	-1.0 sbp	-0.6	In line with its MTO	0.1 pp	-0.6 sbp	0.1 pp	-0.5 sbp
LU	-0.5 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.3 pp	1.3 sbp	-0.2 pp	1.1 sbp
MT	0.0 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-2.2 pp	0.9 sbp	0.0 pp	0.9 sbp
NL	-0.5 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.4 pp	0.3 sbp	-0.6 pp	-0.3 sbp
AT	-0.5 sbp	-0.2 pp	0.3 pp	0.0 pp	-0.8 sbp	0.4 pp	-0.4 sbp
PT	0.25 sbp	0.6 pp	0.6 pp	0.4 pp	-0.9 sbp	0.0 pp	-0.9 sbp
SI ¹	0.25 sbp	1.0 pp	0.65 pp	-0.4 pp	-0.8 sbp	-0.2 pp	-1.0 sbp
SK	-0.5 sbp	0.5 pp	0.5 pp	0.1 pp	-0.8 sbp	0.0 pp	-0.8 sbp
FI	-0.5 sbp	-0.1 pp	-0.2 pp	-0.6 pp	-0.8 sbp	0.2 pp	-0.6 sbp
BG	-1.0 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.4 pp	0.7 sbp	-0.3 pp	0.4 sbp
CZ	-1.0 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.2 pp	0.9 sbp	-0.7 pp	0.2 sbp
DK	-0.5 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.7 pp	0.5 sbp	0.4 pp	0.9 sbp
HR	-1.75 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-1.2 pp	-0.5 sbp	-0.2 pp	-0.7 sbp
HU ²	-1.5 sbp	1.0 pp	1.0 pp	-0.4 pp	-3.8 sbp	0.5 pp	-3.3 sbp
PL	-1.0 sbp	0.5 pp	0.6 pp	-0.1 pp	-2.0 sbp	0.0 pp	-2.0 sbp
RO ²	-1.0 sbp	0.8 pp	1.0 pp	0.1 pp	-3.3 sbp	-0.1 pp	-3.4 sbp
SE	-1.0 sbp	In line with its MTO	In line with its MTO	-0.5 pp	0.9 sbp	0.0 pp	0.9 sbp
UK	-	0.6	0.6	0.5 pp	-1.8 sbp	0.5 pp	-1.3 sbp

Zdroj: Evropská komise

Preventivní složka

- Programy posuzuje Rada na základě hodnocení Komise a Hospodářského a finančního výboru. Zkoumán je pokrok v dosahování MTO.
- Na základě doporučení Komise a po konzultaci s Hospodářským a finančním výborem přijme Rada k programu stanovisko. Může členské státy požádat, aby program upravily.
- V případě větších odchylek od postupu pro plnění střednědobého rozpočtového cíle vydá Komise příslušnému členskému státu varování. Má podobu doporučení Rady požadujícího nezbytné úpravy politiky dotčeného členského státu.
- Evropský semestr: Předložení a posouzení stabilizačních a konvergenčních programů je součástí tzv. evropského semestru, který představuje širší proces koordinace hospodářské politiky.

Obecný postup při nadměrném deficitu (EDP)

Nápravná složka - Sankce

- Pro členské státy eurozóny = pokuta, fixní složka (0,2 % HDP) + složka proměnlivá (obě složky dohromady mohou činit nejvýše 0,5 % HDP).
- Další sankce mohou být uděleny z titulu účinného prosazování rozpočtového dohledu v eurozóně. Sankce se uvalují v různých fázích postupu při nadměrném schodku a tvoří je neúročené vklady ve výši 0,2 % HDP a pokuta ve výši 0,2 % HDP z předchozího roku. Sankce jsou uvalovány také za manipulaci se statistickými údaji.
- Sankcí pro nečlenské státy Eurozóny může být pozastavení čerpání prostředků z Fondu soudržnosti.

Fiskální pakt – březen 2012

- Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.
- Povinnost zavést do právního řádu – ideální v podobě ústavního zákona - pravidlo vyrovnaného rozpočtu (tzv. „zlaté pravidlo“).
- To se považuje za dodržené, pokud roční strukturální saldo veřejných financí odpovídá střednědobému cíli pro danou zemi ve smyslu revidovaného Paktu o stabilitě a růstu, s tím, že spodní limit strukturálního schodku činí 0,5 % hrubého domácího produktu v tržních cenách.
- Je-li veřejný dluh nižší než 60 % HDP, je tento limit stanoven ve výši 1 % HDP).
- Pokud nebude pravidlo náležitě uplatňováno, mohou členské státy žalovat ostatní členské státy u Soudního dvora Evropského unie.
- Finanční pomoc z evropského mechanismu stability bude poskytována pouze členským státům, které podepsaly Fiskální pakt.

Cyklické očišťování salda

- Celkové saldo = cyklická složka + cyklicky očištěná složka.
- Pro odhad cyklické složky nutné znát produkční mezeru a citlivost příjmových a výdajových položek na produkční mezeru.
- Produkční mezera = rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem, udává se v %.

Odhad potenciálního produktu I – HP filtr

- Autoři: Robert J. Hodrick, Edward C. Prescott
- HP filtr je využíván k vyhlazení reálného HDP
- model pracuje pouze s časovou řadou skutečného HDP ve stálých cenách

$$\text{Min} \left\{ \sum_{t=1}^T (\ln Y_t - \ln Y_t^*)^2 + \lambda \sum_{t=2}^{T-1} [(\ln Y_{t+1}^* - \ln Y_t^*) - (\ln Y_t^* - \ln Y_{t-1}^*)] \right\}$$

- kde
- Y = skutečný produkt
- Y^* = potenciální produkt
- λ = parametr určující hladkost trendového vyhlazení (doporučené hodnoty: $\lambda = 100$ pro časovou řadu s ročními údaji, $\lambda = 1600$ v případě čtvrtletních dat a $\lambda = 14400$, pokud jsou k dispozici údaje s měsíční periodicitou. Pokud je $\lambda = 0$, bude se potenciální produkt rovnat produktu skutečnému. Naopak jak se bude λ blížit k nekonečnu, bude se trend napřimovat.)

Odhad potenciálního produktu I – HP filtr

- **Výhody:**
  - ◆ nenáročnost na vstupní data
- **Nevýhody:**
  - ◆ existence parametru λ ve funkčním předpisu
  - ◆ pokud první a poslední hodnota v časové řadě nezachycuje stejnou fázi hospodářského cyklu, mohou být výsledné hodnoty potenciálního produktu “taženy” směrem dolů (v případě recese) nebo naopak nahoru (v případě, kdy ekonomika roste)
  - ◆ metoda je nevěrohodná, pokud bude v ekonomice docházet k výrazným strukturálním změnám

Odhad potenciálního produktu II – produkční funkce

- **Metoda produkční funkce (dvoufaktorová Cobb-Douglasova)**

$$Y_t = A_t \cdot L_t^{\alpha_t} \cdot K_t^{1-\alpha_t}$$

Zdroj: autor

- ◆ Y = reálný HDP
- ◆ L = práce
- ◆ K = zásoba fixního kapitálu
- ◆ A = souhrnná produktivita faktorů – technický pokrok
- ◆ α = podíl práce na produktu; resp. podíl náhrad zaměstnanců na HDP
- ◆ Souhrnná produktivita faktorů A se zjistí jako reziduum a vyhladí v čase. Tím se získá trend souhrnné produktivity faktorů A^* , který se zpětně dosadí do produkční funkce:

Odhad potenciálního produktu II – produkční funkce

$$Y_t^* = A_t^* \cdot L_t^{*\alpha_t} \cdot K_t^{*1-\alpha_t}$$

- ◆ Y^* = potenciální produkt *Zdroj: autor*
  - ◆ L_t^* = plná (potenciální) zaměstnanost
  - ◆ K_t^* = zásoba kapitálu
  - ◆ A_t^* = trend souhrnné produktivity faktorů
-
- **Nevýhody**
    - ◆ větší náročnost na vstupní data než u HP filtru
    - ◆ odhad je založen na položkách (přirozená míra zaměstnanosti), které jsou také jen odhady

  - **Výhody**
    - ◆ vyšší spolehlivost
    - ◆ výpočet potenciálního produktu je sofistikovanější (vychází z toho, co je v ekonomice právě k dispozici – agregátní nabídky)

Výpočet cyklicky očištěného (strukturálního) salda

- **1 – Identifikace příjmových a výdajových položek veřejných rozpočtů, které jsou citlivé na cyklický vývoj HDP. V ČR se jedná o:**
  - ◆ daň z příjmu právnických osob,
  - ◆ daň z příjmů fyzických osob,
  - ◆ pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění,
  - ◆ DPH,
  - ◆ spotřební daně.
- **2 – Odhad potenciálního produktu a produkční mezery.**

Výpočet cyklicky očištěného (strukturální) salda

- **3 - Odhad cyklicky očištěných příjmů veřejných rozpočtů.**

$$R_t^* = R_t \cdot (Y_t^*/Y_t)^\varepsilon$$

Zdroj: autor

- R_t je výše dané kategorie příjmů v roce t , ε je citlivost daných příjmů na velikost produkční mezery (DPH a spotřební daně = 1, DPPO = 1,78, DPFO = 1,65, pojistné 0,86).
- **3 –Vypočtení cyklicky očištěného salda, které se získá tak, že se od skutečného salda odečte cyklická složka příjmů a výdajů.**

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

Tabulka P.7: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

(výdaje a příjmy v % HDP, růsty a míry v %)

	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Celkové výdaje	39,9	41,2	42,4	43,9	46,8	49,6	50,0
z toho: Výdaje závislé na věkové struktuře	18,1	18,3	19,5	21,1	23,4	25,1	24,3
Důchody	8,2	8,1	8,2	9,2	10,8	11,6	10,9
Důchody v rámci sociálního zabezpečení	8,2	8,1	8,2	9,2	10,8	11,6	10,9
Starobní a předčasné důchody	6,8	6,7	6,8	7,7	9,4	10,2	9,5
Ostatní důchody	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Zaměstnanecké důchody	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zdravotní péče	5,4	5,6	5,9	6,2	6,5	6,6	6,5
Dlouhodobá péče	1,3	1,4	1,8	2,1	2,4	2,8	2,9
Vzdělání	3,2	3,2	3,7	3,6	3,7	4,1	4,0
Ostatní výdaje závislé na věkové struktuře	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Úroky	0,9	0,8	0,6	0,5	1,1	2,2	3,4
Celkové příjmy	40,7	42,2	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5
z toho: Důchody z vlastnictví	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
z toho: Pojistné na důchodové zabezpečení	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9
Aktiva fondů důchodového zabezpečení	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
z toho: Konsolidovaná aktiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Systémová penzijní reforma							
Příspěvky na soc. zabezp. do povinného soukromého pilíře	-	-	-	-	-	-	-
Výdaje na důchody vyplácené z povinného soukromého pilíře	-	-	-	-	-	-	-
Předpoklady							
Růst produktivity práce	1,1	2,0	2,0	1,9	1,7	1,6	1,5
Reálný růst HDP	2,4	1,6	1,8	1,1	1,1	1,5	1,4
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	87,7	87,9	87,0	85,6	86,8	87,5	86,4
Míra participace žen (ve věku 20-64)	72,0	72,9	73,7	71,8	72,7	74,3	73,0
Celková míra participace (ve věku 20-64)	80,0	80,5	80,4	78,8	79,8	81,0	79,8
Míra nezaměstnanosti	4,0	3,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	18,6	20,3	22,6	25,7	29,1	30,4	28,3

Pozn.: Makroekonomické předpoklady vycházejí z dlouhodobých projekcí EK a mohou se lišit od makroekonomického scénáře střednědobého výhledu prezentovaného v kapitole 2.

Zdroj: EK (2017a, 2018c). Výpočty MF ČR.

Zdroj: Evropská komise

Rozsah nutné fiskální konsolidace

Tabulka 5.5: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR
(v % HDP)

	S1	S2
Náklady stárnutí	0,6	2,2
Vliv fiskální pozice	-1,6	-0,5
Vliv výše dluhu	-2,1	
Celkem	-3,1	1,7

Zdroj: EK (2018b).

Zdroj: MFČR

- (1) *Permanentní fiskální konsolidace S1 vyjadřuje, o kolik % HDP je nutno trvale (od daného roku) zvýšit daně nebo snížit výdaje, aby vládní dluh na konci horizontu (2030) projekce činil 60 % HDP.*
- (2) *Indikátor S2 určuje míru nutného fiskálního úsilí pro dosažení rovnosti diskontovaných příjmů a výdajů v nekonečném horizontu.*
- *Zdroj: MF ČR*

Zákon č. 23/2017, o pravidlech rozpočtové odpovědnosti

- **Veřejné instituce:**
  - ◆ dbají o zdravé a udržitelné veřejné finance, přičemž vhodně podporují hospodářský a společenský rozvoj, zaměstnanost a mezigenerační soudržnost,
  - ◆ dodržují při výkonu své činnosti pravidla transparentnosti, účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti nakládání s veřejnými financemi,
  - ◆ dbají o takový vývoj dluhu sektoru veřejných institucí, který nenarušuje dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí.
  - ◆ Sektor veřejných institucí = sektor vládních institucí dle ESA.

Stanovení celkových výdajů sektoru veřejných institucí

- celkové výdaje sektoru veřejných institucí = součet částek nejvýše 1 % prognózovaného nominálního hrubého domácího produktu a prognózovaných celkových konsolidovaných příjmů sektoru veřejných institucí upravených o vliv hospodářského cyklu a o vliv jednorázových a přechodných operací,
- částka celkových výdajů sektoru veřejných institucí se snižuje o jednu třetinu výše nápravné složky, která v daném roce překračuje 2 % nominálního hrubého domácího produktu za předchozí rozpočtový rok.

Možnost navýšení celkových výdajů

- výdaje vzniklé na základě zhoršování bezpečnostní situace státu spojené s vládou vyhlášenými mimořádnými opatřeními ke zvýšení jeho obranyschopnosti, na základě nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu,
- úhrn výdajů spojených s odstraňováním následků živelních pohrom a výdajů sektoru veřejných institucí vyplývajících z plnění mezinárodních smluv a jiných mezinárodních závazků České republiky, pokud by podle prognózy ministerstva přesáhl 3 % nominálního hrubého domácího produktu,
- dodatečné výdaje související s prognózovaným významným zhoršením ekonomického vývoje, pokud ministerstvo předpovídá v daném roce čtvrtletní meziroční pokles hrubého domácího produktu očištěného o cenové vlivy o nejméně 3 %.

Nápravná složka

- slouží k úpravě odchylky skutečného výsledku hospodaření sektoru veřejných institucí od výsledku předpokládaného,
- Nápravná složka v roce t = nápravná složka v roce $t-1$ + saldo výdajů (předpokládané x skutečné) v roce $t-1$ – část složky uplatněné při stanovení velikosti veřejných výdajů v roce t

Dluhová brzda

- **55 % HDP**
- **Pokud tuto hodnotu převýší, pak (výběr):**
  - ◆ vláda schválí a předloží Poslanecké sněmovně návrh a střednědobý výhled státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů, které vedou k dlouhodobě udržitelnému stavu veřejných financí;
  - ◆ vláda předloží Poslanecké sněmovně návrhy vyrovnaných rozpočtů zdravotních pojišťoven;
  - ◆ územní samosprávný celek schválí svůj rozpočet na následující rok jako vyrovnaný nebo přebytkový;
  - ◆ ostatní veřejné instituce, nesmí po období, v němž výše dluhu činí nejméně 55 % hrubého domácího produktu, zřizovat nové závazky ze smluv, s výjimkou závazků týkajících se projektů spolufinancovaných z rozpočtu Evropské unie nebo závazků nezbytných k plnění rozhodnutí soudu nebo orgánu státní moci, vedoucí k navýšení dluhu sektoru veřejných institucí na dobu delší než jeden kalendářní rok.

Pravidlo pro územní samosprávný celek

- výše dluhu nemá překročit 60 % průměru jeho příjmů za poslední 4 rozpočtové roky,
- pokud překročí, musí jej v následujícím kalendářním roce snížit nejméně o 5 % z rozdílu mezi výší svého dluhu a 60 % průměru svých příjmů za poslední 4 rozpočtové roky,
- pokud nesníží, dojde k pozastavení převodu jeho podílu na výnosu daní.

Další instituce

- **Výbor pro rozpočtové prognózy**
  - ◆ posuzuje makroekonomické a fiskální prognózy sektoru veřejných institucí,
  - ◆ 5 členů, jmenuje vláda na návrh Rady
- **Národní rozpočtová rada**
  - ◆ hodnotí plnění číselných fiskálních pravidel,
  - ◆ zjišťuje výši dluhu a vyhlašuje ji stejným způsobem,
  - ◆ sleduje vývoj hospodaření sektoru veřejných institucí,
  - ◆ vypracovává a předkládá Poslanecké sněmovně zprávu o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí,
  - ◆ vypracovává stanovisko k výpočtu hodnoty nápravné složky.
  - ◆ 3 členové, schvaluje Poslanecká sněmovna na návrh vlády, Senátu a ČNB.

Otázky a úkoly k zamyšlení

- **Identifikujte slabá místa současné podoby Paktu stability a růstu a navrhněte jeho možnou reformu.**
- **Jakým způsobem je možné politiky motivovat k dodržování fiskální disciplíny?**
- **Analyzujte výhody a nevýhody zákona o vyrovnaném rozpočtu.**

Literatura

- **European Commission (2018):** Public Finances in EMU – 2017. European Commission 2018; dostupné z https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/report-public-finances-emu-2017_en
- **Kopits, G., Symansky, S. (1998):** Fiscal Policy Rules. Washington, IMF 1998, Occasional paper No. 162.
- **MF ČR (2018):** Konvergenční program České republiky – duben 2018, Ministerstvo financí ČR 2018, dostupné z <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/konvergenčni-program>
- **Prušvic, D. (2007):** Pravidla fiskální politiky. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze 2007, 105 s. Doktorská disertační práce.
- **Smlouva o založení evropského společenství.**

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

